

Ove Eide

Den litterære fylkestoppen.

Ei vandring gjennom litteraturen i Sogn og Fjordane gjennom dei siste hundreåra – og eit framlegg til ein litterær fylkeskanon

Fjorden. Eg tek litt av den med meg heim kvar dag. Seinare tek den meg heim til seg. Det er stilt nedi der.

Eg gjekk ned til denne fjorden så stilt som eg kunne, som om eg skulle liste meg innpå ein hjort. Men då var den i så mange ulike humør og brått var eg omringa.

Ei einaste lita kvittoppa bylgje er aktiv, den er der, er der ikkje, er der. Stille svart stille, ein bris inni brisen, den høge sommaren rår. Eg kjem og berre stikk den i lommene.

Floa kom. Særs sakte kom den, medan den tala med skyene utan eitt ord. Den fylte opp eit lite holrom i eit gråkvitt berg

der

kom den lyden eg skal til.

(eg gjekk ned til denne fjorden, cd, Arve Henriksen/Kjartan Hatløy, 2016)

Kanoniserte forfattarar frå Sogn og Fjordane

Norsk litterær kanon (2008), Den norske litterære kanon 1700-1900 (2009),

Den norske litterære kanon 1900-1960 (2007):

Ingen frå fylket

Sejersted/Vassenden: *Lyrikkhåndboken (2007):*

Jakob Sande (Då Gud heldt fest i Fjaler)

Eldrid Lunden (Mammy blue, avdeling 1)

Ivar Havnevik: *Den store norske diktboka* (2005)

Peter Harboe Frimann

Claus Frimann

(Per Sivle)

Jakob Sande

Eldrid Lunden

Norske tekster 1-4 (1997-1999)

Lyrikk

Ingeborg Grytten

Claus Frimann

(Per Sivle)

Jakob Sande

Eldrid Lunden

Prosa

Kristian Elster d.e.

Kristian Elster d.y.

(Per Sivle)

(Ragnar Hovland)

Sakprosa

Gjest Baardsen

Jon Hellesnes

Eldrid Lunden

Kåre Lunden

Dikt og forbannet løgn. Norges beste dikt (2016)

Eldrid Lunden: «Museo Academico i Firenze (05.11.1998)» *Til stades*, 2000

Kjartan Hatløy «Ei stille ingen ord vågar seg ut i». *Kjøkkendikt*, 2012

Jakob Sande: «Då Gud heldt fest i Fjaler» *Sirius* 1955

Til avklaring:

Kanon – kvifor?

Kriterium: representativ, kvalitet, kulturhistorie

Kven høyrer med i ei liste for Sogn og Fjordane?

Mitt framlegg: debut før 1990

Skiljet skjønnlitteratur – sakprosa: særmerke, kvifor lese?

Lesarkontrakt. Dobbeltkontrakt.

Ein rik samtidslitteratur.

3 x 3 viktige namn

NORDFJORD

Kjersti Kollbotn (f. 1959) – tre romanar. Personar og relasjonar i ubalanse, om kvinneliv og -tema som ikkje har hatt så stor plass i litteraturen. *Eg er mamma. Eg skal vere god* (2009), *Taxi* (2011), *Isbrann* (2014)

Arnfinn Kolerud (f. 1968) – romanar. *Når ein først skal skyte nokon* (2010),
Kom ikkje inn i mitt hus (2012)

Are Frode Søholt (1974-2012) – lyrikk, tre samlingar. *Luftorkester* (2012).
Sentralyriske emne: relasjonar, samliv mot ein bakgrunn av uro. Musikk og kunst.

SUNNFJORD

Olaug Nilssen (f. 1977) – sentral stemme i norsk samtidslitteratur
mange sjangrar

Sivert N. Nesbø (f. 1982) – *Skårgangar* (2013), *Som eit barn* (2015)

Familiar med uløyste motsetnader/usagde løyndommar, tap,
kvardagsliv og poetiske naturskildringar,

Marianne Clementine Håheim (f.1987) – *Bilydar* (lyrikk 2012),

Svart belte (roman, 2015)

SOGN

Kjartan Hatløy (f. 1954) – lyrikk, nominert til Bragepris 2012 for *Kjøkkendikt*
kortprosa

Brynjulf Jung Tjønn (f. 1980) – Bragepris for *Så vakker du er* (2013)
Kinamann, roman (2011)

Kjersti Wøien Håland (f. 1988) – to diktsamlingar og ein roman: *Dommedøgn*
(2014/2016): Nedteljing til ein katastrofe, fleire
stemmer, realisme og draum.

To svake tradisjonar

A: Handlinga lagt til utlandet:

Marita Liabø (f. 1971): *Mafia* (2004)

Mariell Øyre/Jostein Avdem Fretland (f. 1990): *& me skal bli omskapte* (2013)

Anne Bergset Oikonomaki. (f.1963): *Smådjevlane* (2014)

SKJØNNLITTERÆR KANON – SOGN OG FJORDANE

Ein tekst + 12 namn, kronologisk

Kårstad-steinen, 400-talet

ek aljamarkiR, bajiR

Claus Frimann (1746-1829)

Almuens sanger, 1790

«En Birkebeener-Sang»

«Den norske Fisker»

Kristian Elster d.e. (1841-1881)

Om Modsætningen mellem det vestlige og østlige Norge (1872)

Farlige folk (1881)

En korsgang (1871)

Bondesamfunn og embetsmannsmiljø .
Gamle tradisjonar og tankar i ei ny tid

Landskaps- og kulturskildringar

«Førde-miljøet»:

Hjalmar Christensen (1869-1925)

Kristian Elster d.y (1881-1947)

Ole W. Fasting (1852-1915)

Matias Orheim (1884-1958)

Salmediktar

«Kvardagskristen vil eg vera»

Religiøs tradisjon:

Ingeborg Grytten (1668 – 17??)

Per Hilleren (1906-1994)

Anna Sørbo (1918-1991)

Knut Gjengedal (1900-1973)

Romanar

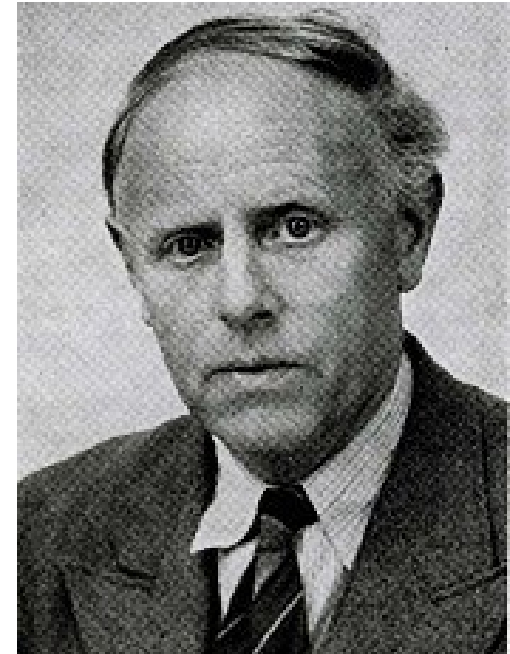
Noveller

Barnebøker

Stengslor (1930)

Eldrid Flun og Brite-borna (1933)

Om dei mørke sidene ved bygdesamfunnet, medkjensle med dei som fell utanfor. Om den veksande vondskapen i verda.
Barnebøker om sentralisering og med eit økologisk grunnsyn på menneske og natur.

Sigurd Kvåle (1902-1962)

Noveller

Natta og eg,

utval ved Halldis Moren Vesaas 1967

Politisk engasjement, indignasjon over urett. Psykologi og språkkunst.

«Din særart, min venn, er din fine, vidsynte humanitet.
Den er stjerna på himmelen din»

(HNV i etterordet til *Natta og eg*)

Jakob Sande (1906-1967)

Bøn og banning, medkjenslediktar og spottar, eksistensiell angst og humor.

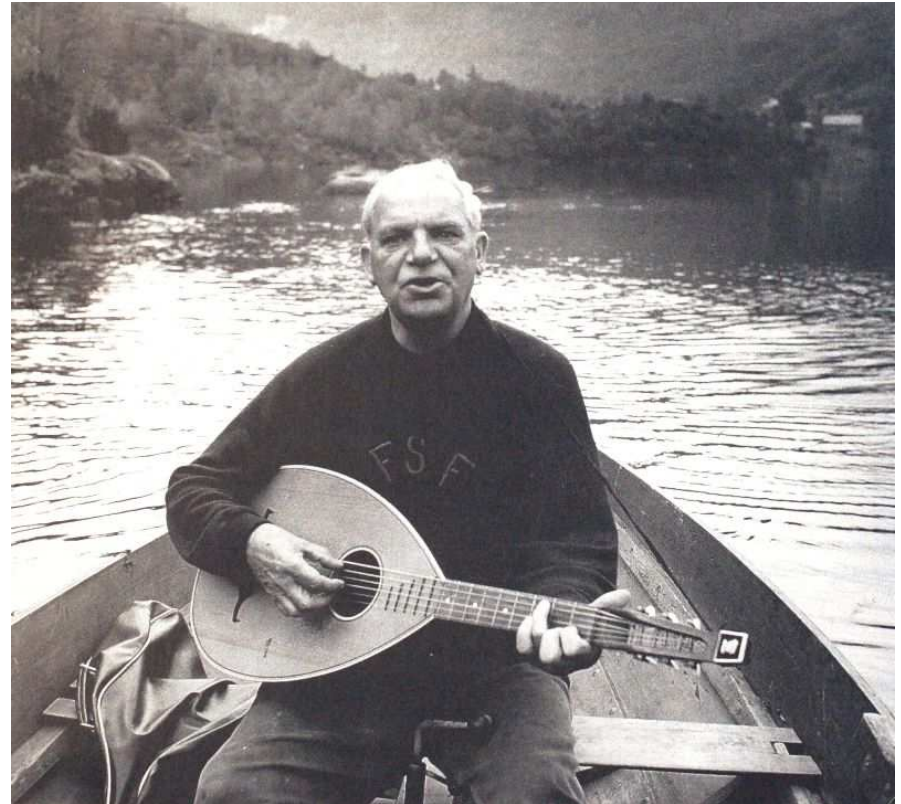
To tradisjonar:

Politisk radikalisme:

Jens O. Espedal (1898-1925)

Lorentz Nybø (1870-1912)

Folkeleg forteljekunst

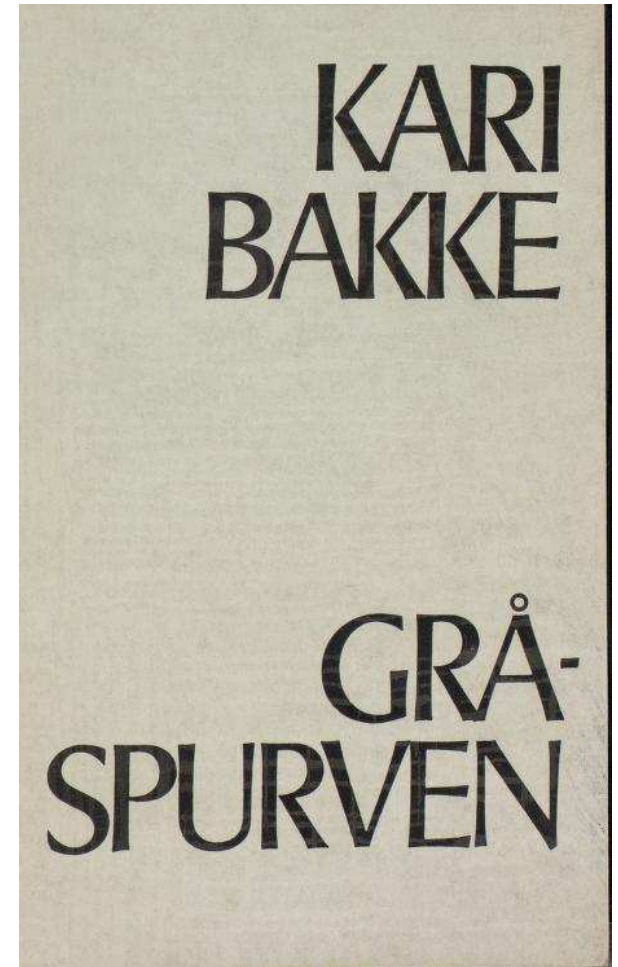
Kari Bakke (1908-1998)

Gråspurven (1974)

Fetang. Mennesje so mærkte me (1984)

«Ein folkeleg og original forfattarskap som...minner om den sosiale harmen hos Rudolf Nilsen, den varme samhug med småfolk hos Alf Prøysen og den lyttande og utsorterande holdning til språket omkring oss hjå Jan Erik Vold.» (Einar Økland)

Ei dikting som «stolt knyter handa i protest, indignasjon og ironi. Dagnært og konkret.» (EØ)

Elling Vanberg (1937-1993)

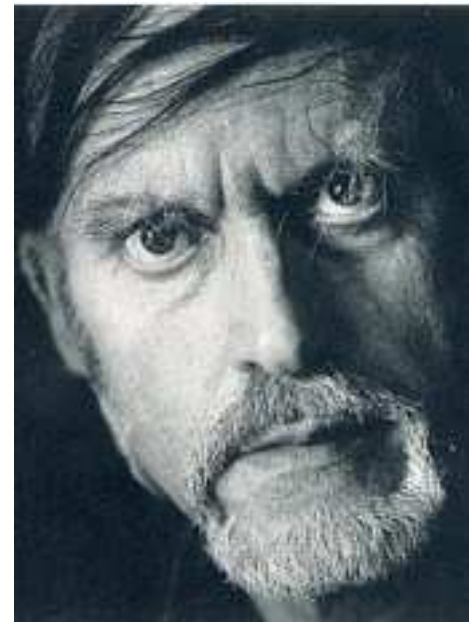
Lyrikar, tre tekstsamlingar posthumt

Dei lækjande urteorda (1994)

CD 2008, med Arve Henriksen

Skrijvinga var «ein utveg innover»

Dialektnært språk, påverka av Henry D. Thoreau
(1817-1862)

Jon Tolaas (1939-2012)

Lyrikk, noveller, sakprosa.

Draumeforskar

«Mellom folkeleg forteljekunst og franske filosofar»

«Hos Tolaas er det høge, vakre og det låge, ureine, blanda på særmerkt vis. Han er ein urein, kjærleg kynikar, men han har auge for det vakre i alt menneskeleg. I Tolaas sitt litterære univers er nok livet i mangt ein duell mellom kjærleik og kynisme – og det er langt frå lett å leve, for smerte og skjønnheit er nær kopla saman. Men hos Tolaas er det, når alt kjem til alt, kjærleiken som sigrar, slik den viser seg som livslust, erotikk, samhald og humor.»

(frå etterord i *Dønningar*, 2009)

Eldrid Lunden (1940 -)

Lyrikar, debut 1968. Sentral forfattar innan norsk modernisme.

Kvinnerolla, kvinneliv, naturen, samtida. Språkleg musikalitet.

Brageprisen (heiderspris) 2000.

Professor i skrivekunst

Rolf Losnegård (1946-)

Historiespel:

Kinnaspelet: Songen ved det store djup (1986)

Dragseidspelet: På sverdegga(1997)

Gaularspelet (2000)

Noveller

TV-drama: *Maksveringar (1973)*

Hans Sande (1946 -)

Romanar, dikt, ungdomsbøker,
barnebøker.

Mangfalding og samansett: Karnevalisme, fantasi, politikk. Leik og alvor i urein blanding.

«Å vere kunstnar er å leite etter noko anna, noko ukjent. Ei god kunstoppleving er når du kjenner att noko ukjent i deg sjølv. Både i skrivninga og i bildekunsten kjenner eg meg som Oskeladden. På vegen plukkar eg med meg alkens rusk og rask som ingen andre vil ha. Snur og vender på det. Ja, eg har no slikt å gjere, eg har no slikt å bere.»

SKJØNNLITTERÆR KANON, SOGN OG FJORDANE

Claus Frimann (1746-1829)

Kristian Elster d.e. (1841-1881)

Matias Orheim (1884-1958)

Knut Gjengedal (1900-1973)

Sigurd Kvåle (1902-1962)

Jakob Sande (1906-1967)

Kari Bakke (1908-1998)

Elling Vanberg (1937-1993)

Jon Tolaas (1939-2012)

Eldrid Lunden (1940 -)

Rolf Losnegård (1946-)

Hans Sande (1946 -)

09.12.2016